

УДК: 792.02:784

АРТИСТИЗМ У СУЧАСНОМУ ВОКАЛЬНОМУ МИСТЕЦТВІ

Мозговий В.Л., Кедіс О.Ю.

Відокремлений підрозділ «Миколаївська філія
Київського національного університету культури і мистецтв»

У статті досліджено проблему розвитку артистизму в контексті професійної підготовки майбутніх вокалістів. Охарактеризовано функціональність понять «артистизм», «вокальне мистецтво» та «артистична підготовка вокаліста». Проаналізовано наукові позиції щодо перспектив взаємодоповнення театрального і вокального мистецтва в процесі професійного становлення майбутніх вокалістів. Встановлено, що сучасне вокальне мистецтво наближене до театралізації та видовищності, що у свою чергу активізує проблему розвитку артистизму майбутніх вокалістів. Визначено шляхи формування спільних векторів взаємодії театрального і вокального мистецтва в удосконаленні підходів щодо професійної підготовки майбутніх вокалістів.

Ключові слова: артистизм, вокальне мистецтво, артистична підготовка вокаліста.

Постановка проблеми. Сучасні тенденції розвитку шоу-бізнесу та зокрема вокального мистецтва дають підстави констатувати факт активного долучення драматургії та театралізації до постановки й репрезентації вокальних номерів. Виконавська майстерність почала тісно переплітатися з акторською, а видовищність стала запорукою успішного представлення естрадно-вокального номеру глядацькій аудиторії. Акторсько-режисерська робота в репрезентації майстерності вокаліста стає наріжним каменем сучасного вокального мистецтва. І це стосується не лише підготовки відеокліпів до пісень, це стає обов'язковою умовою живого концерту. Саме урахування наведених позицій активізує питання розвитку артистизму майбутніх вокалістів у контексті професійної підготовки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасне вокальне мистецтво як складова шоу-бізнесу має широкий спектр у науково-мистецькій проблематиці досліджень. Так, О.С. Хлистунок досліджує режисерські стратегії української пісенної естради. Вокальне мистецтво естради в культурологічному поступі досліджує Т.В. Самая. На складові пісенної творчості естрадно-го співака та зокрема на проблему артистизму у своїх роботах звертає увагу В.М. Откидач. Методичні підходи щодо викладання естрадного співу досліджували В.А. Бокоч, Л.І. Кузьменко-Присяжна та Л.В. Остапенко. Необхідно також звернути увагу на роботи теоретиків і практиків із проблем режисури сучасної естради й шоу-бізнесу, а саме: на науковий доробок М.М. Поплавського, В.П. Зайцева, В.В. Вовкуна та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на те, що проблема підготовки естрадного вокаліста є досить популярною як у плані професійної мистецької освіти, так і в планах розвитку вітчизняного шоу-бізнесу, питання артистизму вокаліста здебільшого залишається поза увагою теоретиків і практиків мистецтвознавчої галузі. Зазвичай вказана проблема має ситуативний характер вирішення і не передбачає системної роботи в контексті професійної підготовки сучасного вокаліста.

Мета статті – актуалізувати проблему розвитку артистизму майбутніх вокалістів як перспективний напрям професійної мистецької освіти, сформулювати вектори формування синте-

зу театрального і вокального мистецтва в плані артистичного виховання майбутніх вокалістів з урахуванням особливостей розвитку індустрії сучасного шоу-бізнесу.

Виклад основного матеріалу. Розпочинаючи детальний виклад основної частини зазначеної проблеми, перш за все визначимо сутність основних понять дослідження, а саме: «артистизм» і «вокальне мистецтво».

У «Великому тлумачному словнику сучасної української мови» поняття «артистизм» тлумачиться як «Висока майстерність, віртуозність» [3, с. 41].

Більш розширеним є тлумачення поняття «артистизм», наведене в «Театрально-драматичному словнику ХХ століття» за загальною редакцією А.Г. Баканурського та В.В. Корнієнко, а саме: «Артистизм – одна з характеристик високопрофесійного володіння сценічною виконавською майстерністю. Під артистизмом, зазвичай, розуміють віртуозний рівень акторської гри, коли виконавець відповідає емоційній формулі А. Арто «Актор – це атлет серця», режисерського рішення мізансцени або спектаклю в цілому. Іноді цим терміном визначають вдалу сценографію» [13, с. 36].

Потрібно акцентувати на тлумаченні вказаного терміна в короткому словнику термінів і понять «Театр. Актор. Режисер» за загальною редакцією А.А. Савінової, де артистизм пояснюється з позиції «...здатності перевілюватися в різножанрових персонажів та бути ними на сцені» [12, с. 28].

На відміну від універсальних і фахових наукових видань, різнобічно проблему артистизму висвітлено в дисертаційних роботах педагогічного та мистецького профілю. Так, аналізуючи артистичне виховання особистості в системі освіти Франції, Л.І. Зязюн зазначає, що «Артистизм характеризує неповторність людської особистості у виявах різних видів досвіду і вирізняє особистість серед інших перевагою умінь і неповторністю творчого доробку. У розвитку цих переваг провідну роль відіграє художнє і естетичне виховання формуваним і розвитком почуттєвого світу особистості» [6, с. 108].

На артистичний універсал музиканта-інструменталіста у своїх дослідженнях звертає увагу І.Д. Єргієв, наголошуючи на тому, що «...поняття

«артист», «артистичність», «артистизм» інтерпретуються як незмінна данність, як природна еманация, що не вимагає спеціальних тлумачень. Феномен артистизму розглядається як той, що не піддається розвитку, що сам по собі самостійно формується у процесі професійної виконавської діяльності» [5, с. 32].

Цікавою, на наш погляд, є позиція, запропонована Ю.А. Цигареллі щодо артистизму музиканта-виконавця, а саме: «Закономірним є той факт, що методи та принципи формування артистизму здебільшого позичаються у театрального мистецтва, де проблема артистизму традиційно вважається однією із головних» [15, с. 150]. Надалі автор, узагальнюючи запропоновану тезу, визначає артистизм як «...здатність комунікативного впливу на публіку шляхом зовнішнього вираження артистом внутрішнього змісту художнього образу на основі сценічного перевтілення» [15, с. 152].

Необхідно звернути увагу на той факт, що артистизм має і свої галузеві визначення. Не винятком стало й вокальне мистецтво. Так, обґрунтовуючи складові творчості естрадного співака, В.М. Откидач наголошує на тому, що «Артист на сцені – завжди робота. Чим раніше виконавець це усвідомить, тим краще, оскільки нині на естраді недостатньо тільки співати. Сучасний концертний номер потребує хореографії, декорацій, світлового оформлення, театралізації» [9, с. 205].

Аналогічну позицію спостерігаємо і в наукових поглядах О.С. Хлистун. Вивчаючи стратегії творчості режисури української пісенної естради, авторка зазначає, що «Характерною рисою сучасного музично-естрадного жанру стало органічне поєднання належних вокальних здібностей і виконавської техніки, пластики руху й акторської майстерності» [14, с. 162].

Досліджуючи методіку формування виконавського артистизму студентів магістратури в процесі вокально-фахової підготовки, Ван Чень визначає вокально-виконавський артистизм як «...цілісний феномен, який передбачає високий рівень мистецької зрілості вокаліста з урахуванням його музично-інтелектуальних, вокально-технологічних, інтерпретаційно-творчих та сценічно-комунікативних властивостей, що стає підґрунтям глибокого осягнення й втілення співаком художнього змісту вокальних творів через призму власної індивідуальності та здатності натхненно й переконливо доносити його до слухачів» [2, с. 34].

Аналізуючи проблему методіки навчання естрадного вокалу, В.А. Бокоч наголошує на тому, що «Власне вихідним принципом, який постає основою для формування естрадного вокалу є пошук виконавської манери, яка буде включати й сценічну поведінку, і неповторний візуальний образ, й унікальне забарвлення голосу, що будуть виступати своєрідною «візитною картою» співака» [1, с. 32].

Усі наведені вище наукові позиції свідчать про актуальність проблеми розвитку артистизму майбутніх вокалістів, зокрема в контексті сучасного естрадного мистецтва. Аналіз наукового доробку теоретиків і практиків вітчизняного естрадного мистецтва [4; 10; 14], вокального мистецтва [1; 9; 11] свідчить про недостатній рівень

наукової розробленості проблеми артистичного виховання естрадних співаків. Так, аналізуючи вокальне мистецтво в мистецтвознавчій науці, Т.В. Самая констатує: «Нині теорія вокалу (курсив наш – В.Л. Мозговий, О.Ю. Кедіс) дистанційована від практичного компонента, сценічних реалій і емоційно-психологічного компонента професії естрадного вокаліста» [11, с. 52]. Надалі авторка у своїх висновках застерігає практиків від адаптивності мистецьких підходів у підготовці естрадного співака, наголошуючи на тому, що «...естрадне мистецтво не можна розглядати як аналог сучасних форм прикладної психотерапії; навпаки, створена простота, легкість передачі естрадного дійства не розкривають своїх таємниць наявністю примітивних штампів і засобів спрощеного підходу до її дослідження, а потребують серйозного осмислення тих, хто намагається визначити її ціннісні пріоритети» [11, с. 52].

Щодо сутності поняття «вокальне мистецтво» зазначимо, що переважна більшість тлумачень пов'язана з таким феноменом як «спів». Так, в енциклопедичному виданні «Музика» (2003) за редакцією Г.В. Келдиш поняття «спів» асоціюється із поняттям «вокальне мистецтво» і у своїй сутності передбачає «...виконання музики голосом, мистецтво передавати засобами співочого голосу ідейно-образний зміст твору» [7, с. 417]. Проте вважаємо за доцільне навести схоже тлумачення поняття «вокальне мистецтво» в аналогічному виданні 1973 року, де зазначається, що «Вокальне мистецтво – вид музичного виконання на основі майстерного володіння співочим голосом. Вокальне мистецтво широко використовується у концертно-естрадній практиці та в театрі (опері, опереті, музичній драмі, музичній комедії та ін.)» [8, с. 830].

Враховуючи наведені наукові позиції щодо сутності понять «артистизм» і «вокальне мистецтво», перейдемо до обґрунтування підходу щодо реалізації артистичної підготовки вокаліста. Практика підготовки вокаліста здебільшого ґрунтується на основах індивідуальної вокальної підготовки, до якої належать такі дисципліни як постановка голосу, сольний спів. Потрібно наголосити, що переважна більшість навчальних планів вітчизняних ЗВО мистецького профілю суттєво зменшила години індивідуальних занять. Ця ситуація стосується і спецкурсів, до яких раніше належала акторська майстерність. Таким чином, можемо припустити, що артистична підготовка сучасного вокаліста має ситуативний характер і залежить у першу чергу від репертуарної політики. Якщо ця ситуація стосується студента – майбутнього вокаліста, то тут відповідальність за підготовку концертного номера лежить на викладачеві вокалу, який не завжди зможе передбачити режисуру концерту, його стилістику, і найголовніше – драматургію концертного номеру. Цей спектр загалом є прерогативою режисера-постановника. Дуже часто режисерам концертів доводиться перебудовувати вокальний номер саме в плані драматургії і артистичної поведінки вокаліста. Нерідко такі творчі пошуки закінчуються певними непорозуміннями між вокалістом-наставником і режисером концерту. Найбільше від такої ситуації страждає вокаліст, який хоче показати свій талант у всій красі, однак мусить

весь час знаходиться поміж «двох вогнів». Такої ситуації можна уникнути лише шляхом методично обґрунтованого введення за вибором студентів спецкурсів до профілю підготовки, а саме: створення умов для самостійного вибору студентами дисциплін, які розвиватимуть загальнопрофесійні уміння й навички. Формування на базі мистецьких ЗВО творчих лабораторій за ініціативою студентів і не обов'язково з викладачів кафедри вокалу. Доречно, аби це були фахівці, які дійсно на практиці займаються режисурою й акторською майстерністю і мають уявлення про індустрію шоу-бізнесу та сучасної естради. Слід зазначити, що така практика довгий час існує у європейських вишах і самостійний вибір студентами спецкурсів гарантує їм особливий вектор професійного навчання, у якому можуть синтезуватися абсолютно непередбачувані програми, а саме: вокал, сценічний рух і пластика; вокал і театральне мистецтво; вокал й анімацій-

но-ігрова діяльність та ін. Однак саме така умова гарантує унікальність професійного становлення майбутнього фахівця мистецького профілю, готового до викликів сучасного середовища.

Висновки і пропозиції. Узагальнюючи проведене дослідження, можемо висловити припущення, що перспективи артистичної підготовки майбутніх вокалістів залежатимуть від їх особистісно-професійної програми розвитку. Проте наявність відповідних мистецько-педагогічних умов професійного розвитку вокалістів у ЗВО, що здатні забезпечити свободу вибору освітньої траєкторії (курси за вибором і факультативи), суттєво збільшать шанси фахівців мистецького профілю у форматі осмислення основ артистизму, акторства та створення унікального образу на сцені. Перспективи подальших досліджень пов'язуємо з детальним вивченням зарубіжного досвіду щодо практичної складової функціонування спецкурсів у закладах мистецького профілю.

Список літератури:

1. Бокоч В.А. До проблеми методики навчання естрадного вокалу / В.А. Бокоч, Л.І. Кузьменко-Присяжна, Л.В. Остапенко // Молодий вчений. – № 8(48). – 2017. – С. 31–34.
2. Ван Чень. Методика формування виконавського артистизму студентів магістратури в процесі вокально-фахової підготовки: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня к. пед. наук : 13.00.02 – теорія та методика музичного навчання / Ван Чень: Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. – Київ, 2017. – 244 с.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел]. – К.; Ірпін: Перун, 2002. – 1728 с.
4. Вовкун В.В. Мистецтво режисури масових видовищ: підручник / Василь Володимирович Вовкун. – К.: НАККіМ, 2015. – 356 с.
5. Єргієв І.Д. Артистичний універсам музиканта-інструменталіста кінця ХХ – початку ХХІ століття: Дис. ... д-ра мистецтвознавства: 17.00.03 – музичне мистецтво / Іван Дмитрович Єргієв. – Одеса, 2016. – 454 с.
6. Зязюн Л.І. Артистичне виховання особистості у системі освіти Франції: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / Лариса Іванівна Зязюн. – К., 2003. – 247 с.
7. Музыка: Энциклопедия / Под ред. Г.В. Кельдыш. – М.: Большая Российская Энциклопедия, 2003. – 672 с.
8. Музыкальная энциклопедия. Гл. ред. Г.В. Кельдыш. – М., «Советская энциклопедия». – 1973. – Т. 1. А – Гонг. 1072 стб. с илл.
9. Откидач В.М. Складові творчості естрадного співака (частина перша) / В.М. Откидач // Вісник ХДАДМ «Дизайн-освіта в Україні: сучасний стан, перспективи розвитку та євроінтеграція». – № 4. – 2011. – С. 204–208.
10. Поплавський М.М. Менеджер шоу-бізнесу: Підручник / Михайло Михайлович Поплавський. – К., 1999. – 560 с.
11. Самая Т.В. Вокальне мистецтво в мистецтвознавчій науці: перспективи дослідження / Т.В. Самая // Культура України. – Вип. 53. – 2016. – С. 50–59.
12. Театр, актер, режиссер : крат. слов. терминов и понятий / авт.-сост. А.А. Савина. – СПб.: Лань: Планета музыки, 2010. – 350 с.
13. Театрально-драматичний словник ХХ століття / А.Г. Баканурський, В.В. Корнієнко. – К.: Знання України, 2009. – 319 с.
14. Хлистул О.С. Режисура української пісенної естради: стратегії творчості / Олена Сергіївна Хлистул // Вісник КНУКіМ. Серія: Мистецтвознавство. – 2015. – Вип. 33. – С. 160–165.
15. Цагарелли Ю.А. Психология музыкально-исполнительской деятельности. Учебное пособие – СПб.: Композитор: Санкт-Петербург, 2008. – 368 с.

Мозговой В.Л., Кедис О.Ю.

Отдельное подразделение «Николаевский филиал
Киевского национального университета культуры и искусств»

АРТИСТИЗМ В СОВРЕМЕННОМ ВОКАЛЬНОМ ИСКУССТВЕ

Аннотация

В статье исследуется проблема развития артистизма в контексте профессиональной подготовки будущих вокалистов. Приведены характеристики понятий «артистизм», «вокальное искусство», «артистическая подготовка вокалиста». Проанализированы перспективы взаимосвязи театрального и вокального искусства в процессе профессионального становления будущих вокалистов. Определено, что современное вокальное искусство тяготеет к театрализации и массовости, что в свою очередь активизирует проблему развития артистизма будущих вокалистов. Намечены пути формирования совместных векторов взаимодействия театрального и вокального искусства в совершенствовании подходов профессиональной подготовки будущих вокалистов.

Ключевые слова: артистизм, вокальное искусство, артистическая подготовка вокалиста.

Mozgovyi V.L., Kedis O.Yu.

Separate Division “Mykolaiv Branch of
Kyiv National University of Culture and Arts”

ARTISTRY IN MODERN VOCAL ART

Summary

The article deals with the problem of artistry development in the context of the professional training of the future vocalists. The notions: “artistry”, “vocal art”, “artistic vocalist training” are specified. The perspectives of close interconnection between theatrical and vocal arts in the process of future vocalists’ formation are analyzed. It is defined that modern vocal art is closer to theatricalization and massive participation and that factor, in its turn, shall activate the problem of future vocalists’ development. The ways of co-vector formation of theatrical and vocal arts interconnection as for improving methods of future vocalists’ professional training are outlined.

Keywords: artistry, vocal art, artistic vocalist training.